

Pedagogická diagnostika – přednáška, úterý 5.10.2004

Studijní skupiny učitelství
pro 1. stupeň ZŠ, A -F

Základní teoretická výchozí pedagogické diagnostiky

- **Přednášející**
- **Mgr. Martina Klímová, katedra
pedagogiky**

Obsah přednášky:

- Vymezení pojmu pedagogická diagnostika
- Stručný nástin vývoje této disciplíny a základní proudy, které ovlivnily tuto disciplínu
- Přístupy a současné trendy v pedagogické diagnostice

Vymezení pojmu pedagogická diagnostika

- Pedagogický slovník (Průcha, Walterová, Mareš, 2003):
- *Angl. Assessment, diagnostics. Vědecká disciplína zabývající se otázkami diagnostikování subjektů v edukačním prostředí (převážně ve školním prostředí). Formuluje teorii pedagogického diagnostikování, metody pedagogického diagnostikování a také způsoby interpretace pedagogických diagnóz. Podle některých odborníků (např. v USA) je součástí pedagogické evaluace, podle jiných je to samostatná disciplína (P. Gavora aj.)*

**Anglicko-český pedagogický slovník
(Průcha, 2002) nabízí pro pojem
assessment:**

- *1. hodnocení*
- *2. zkoušení*
- *3. diagnostika, kdy v britském kontextu je pojem blíže k hodnocení žáka oproti hodnocení výuky (školy); v americkém kontextu má zase blíže k pojmu diagnostika, vlastnímu získávání potřebných podkladů, oproti pojmu hodnocení (tzv. evaluace) vycházejícímu z informací získaných už před tím z různých zdrojů.*

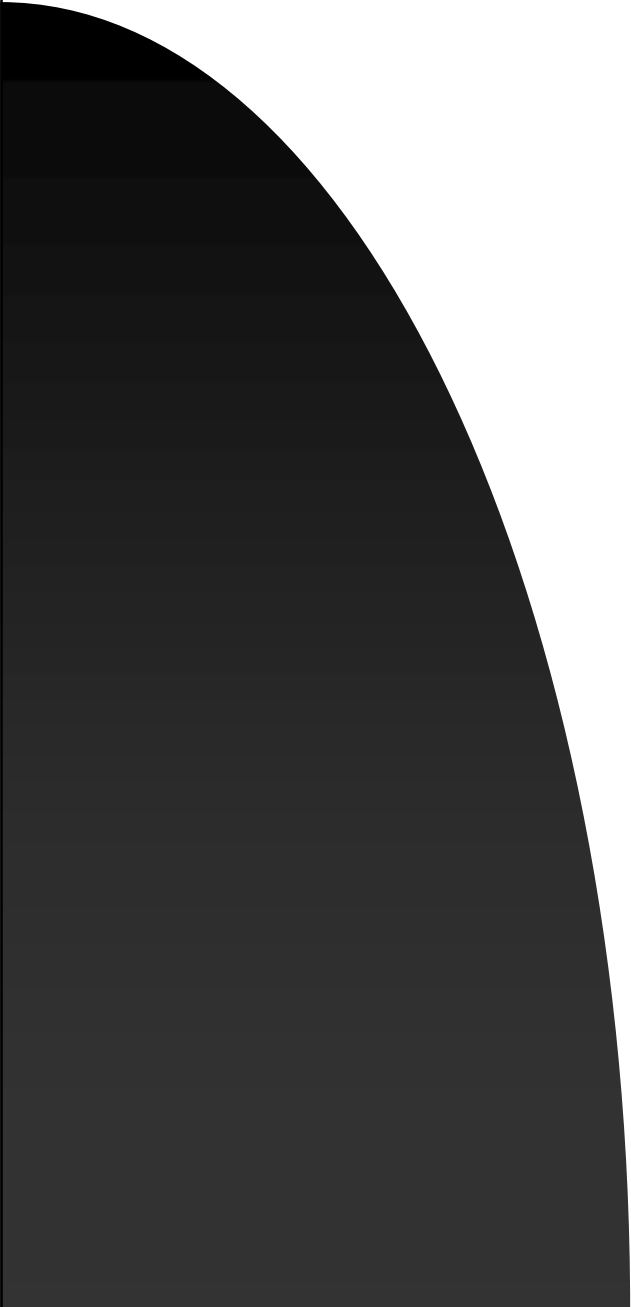
Chápání této disciplíny u nás:

- Především chápání směřující ke komplexnímu poznání osobnosti žáka (→ srov. osobnostní pojetí žáka), které není součástí evaluace, ale vyčleňuje se jako samostatná disciplína, která má svůj teoretický rámec
- Zahrnuje tedy zkoušení, hodnocení průběhu a výsledku vzdělávání, získávání informací o žákovi (popř. třídě) z různých zdrojů atd.

Stručný nástin vývoje této disciplíny a základní proudy, které ji ovlivnily

- Zájem o dítě a jeho osobnost je patrný už odnepaměti (→srov. Komenský, Rabelais, Rousseau a další)
- Kořeny této disciplíny můžeme nalézt již před obdobím reformní pedagogiky

-
- V období zhruba od konce 19. století až do 30. let 20. století ovlivnily vývoj pedagogické diagnostiky dva velké myšlenkové proudy:

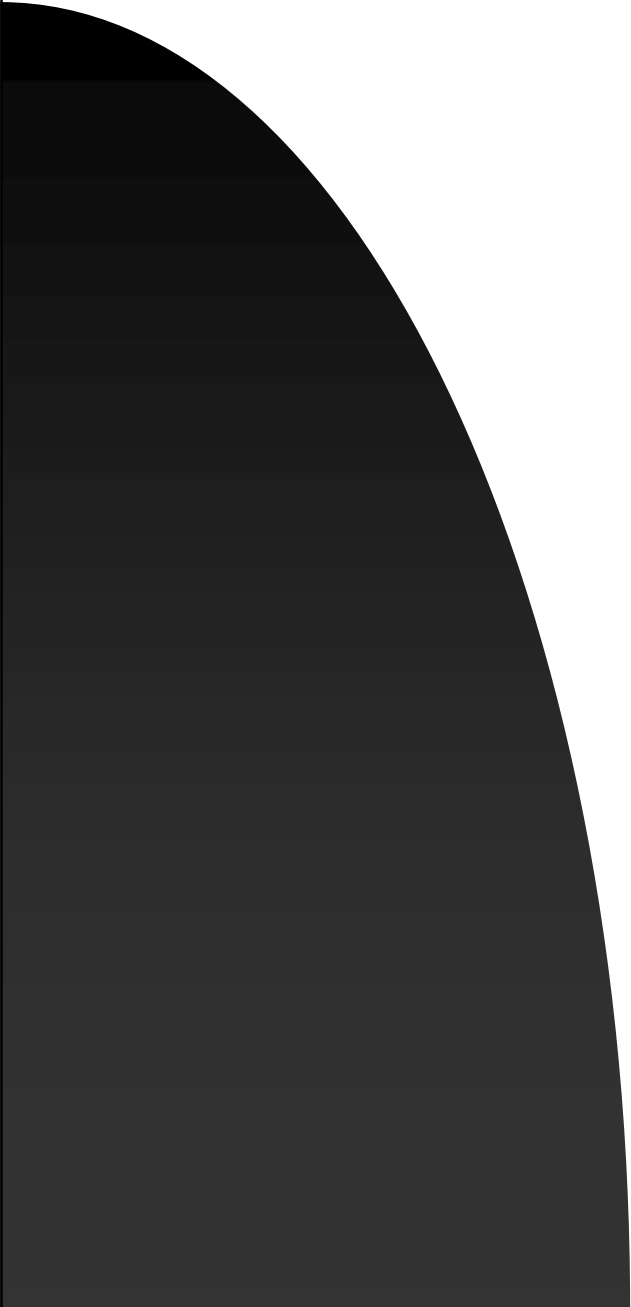

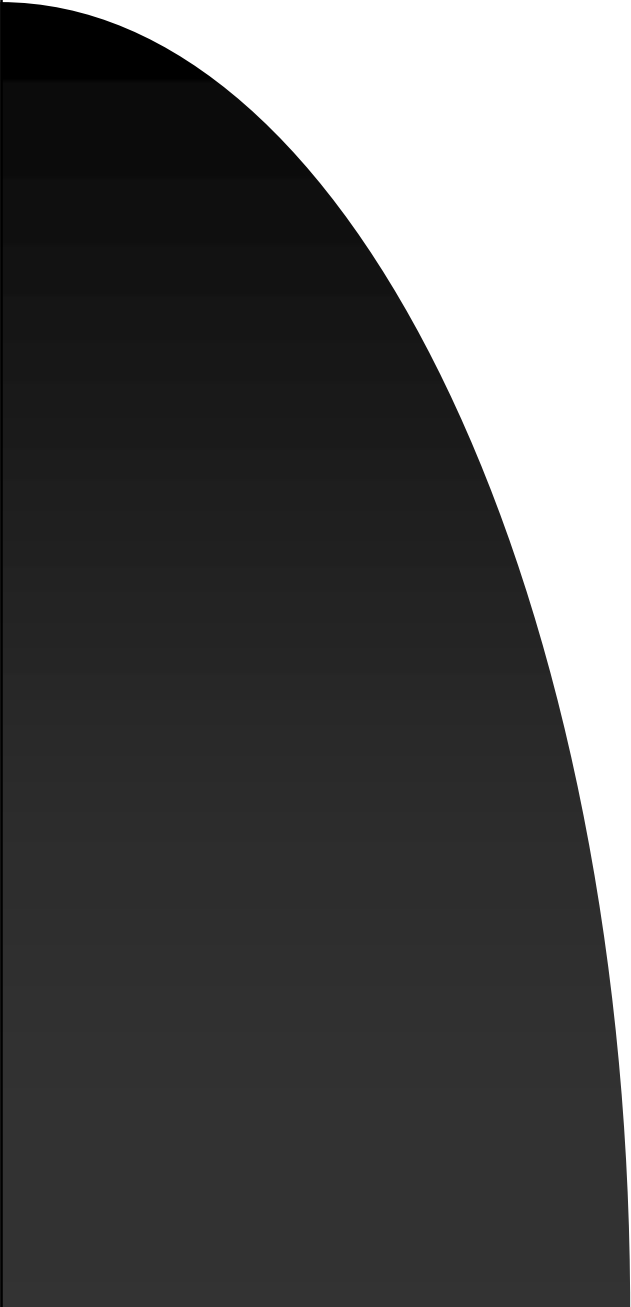
1. empiricko-analytický proud, protipól ke spekulativní pedagogice

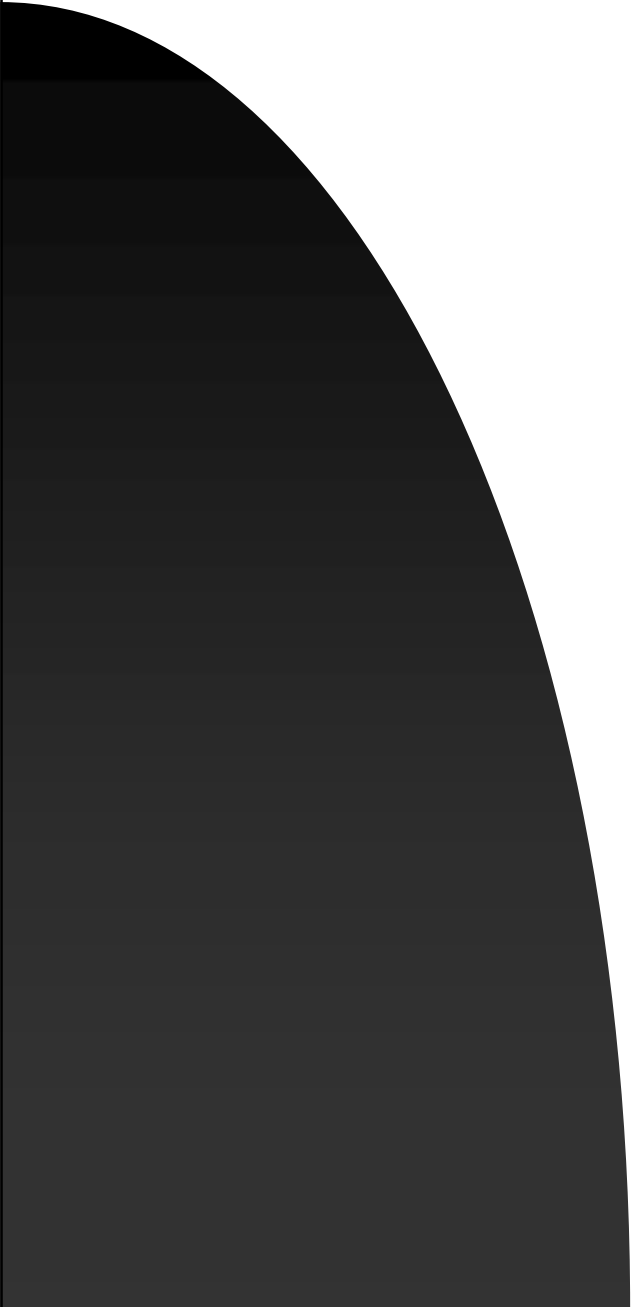
- Zaměřený na zkoumání řady edukačních podmínek a jevů
- Tento proud reprezentovala řada proudů – experimentální pedagogika, pedologie, hnutí výzkumu dítěte (tzv. child study) → základem byl pozitivismus a vědecký model vystavěný podle paradigmatu přírodních věd

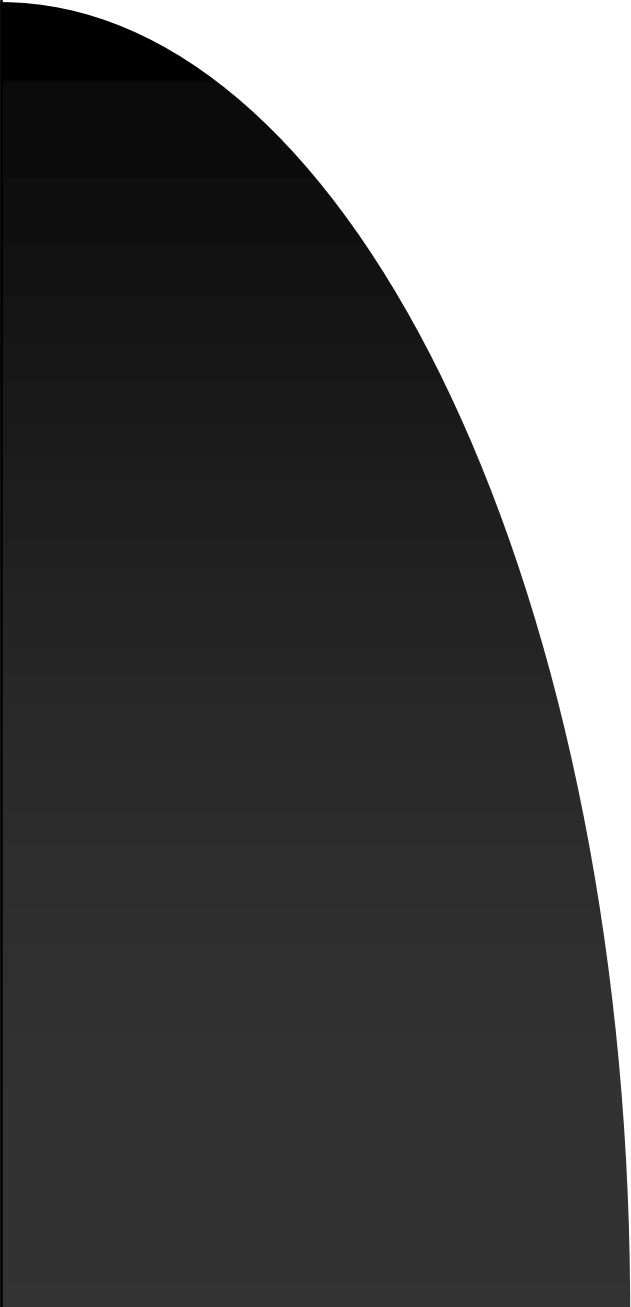
2. Myšlenkový proud reformní pedagogiky

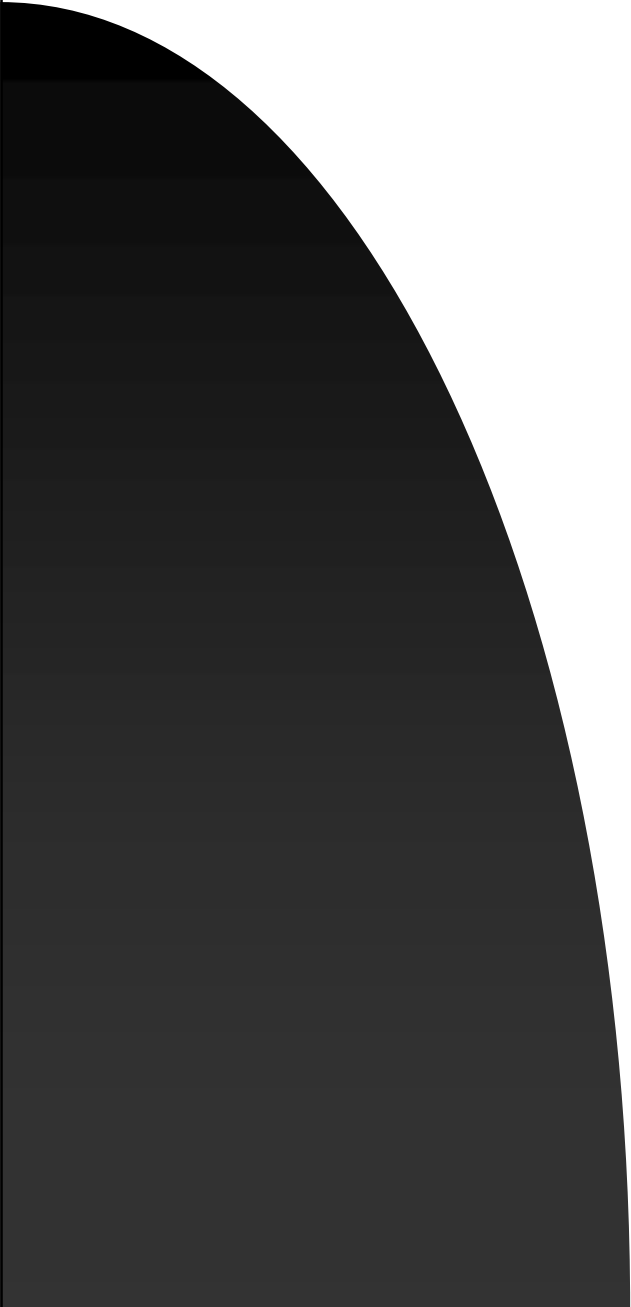
- Nesnažila se napodobit paradigma přírodních věd, ale snažila se o celistvé uchopení edukačních jevů
- Základem bylo spíše experimentování a přísná kvantifikace
- V této době vznikaly např. různé modely hodnocení žáků, které se objevují i v současnosti

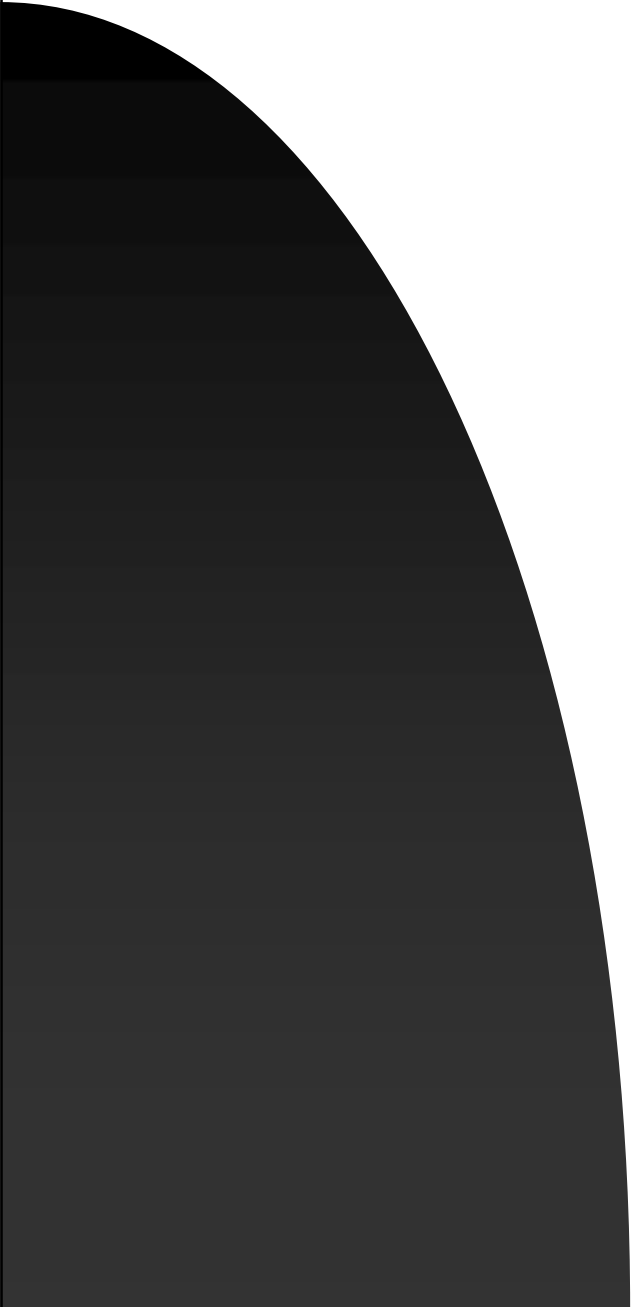
-
- Tyto dva proudy položily kvalitní základy pedagogické diagnostice
 - U nás se často poukazuje na skupinu okolo Václava Příhody, která je považována za představitele empiricko-analytického paradigmatu → orientace na testování a měření školní výkonnosti dětí → tzv. edukometrie

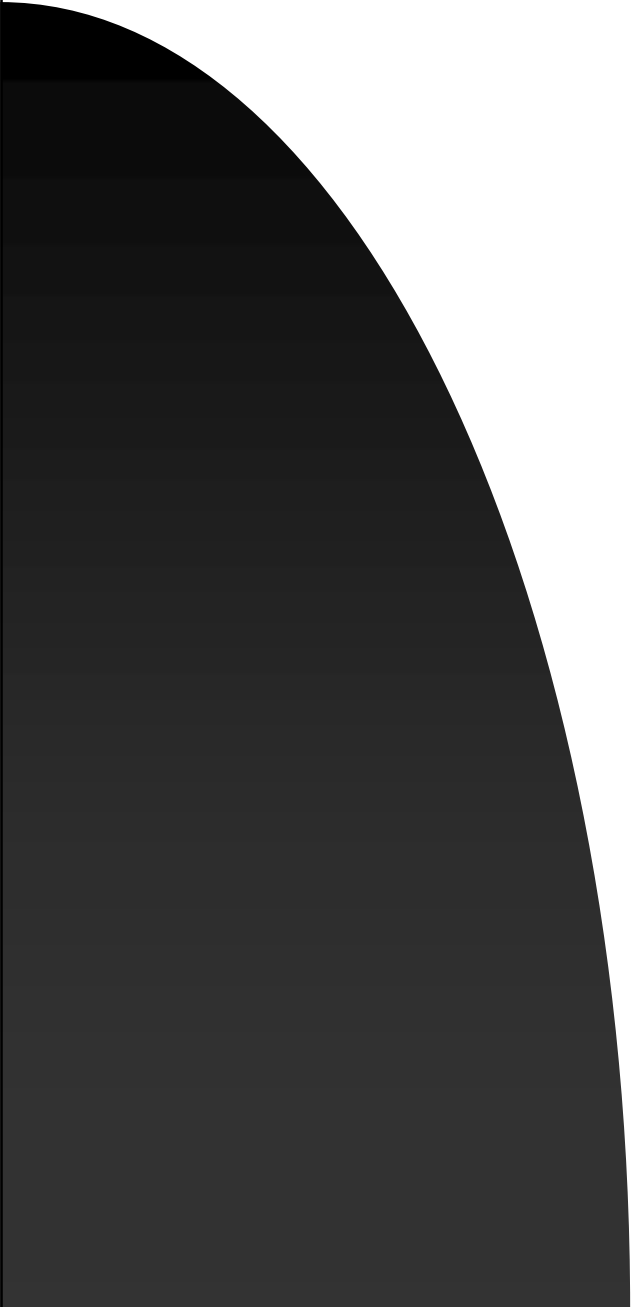
-
- Tato orientace trvá až do 2. svět. války
 - Politický vývoj po roce 1948 nebyl pedagogické diagnostice příznivě nakloněn
 - Odkaz reformní pedagogiky a empiricko-analytického proudu byl společensky nepřijatelný

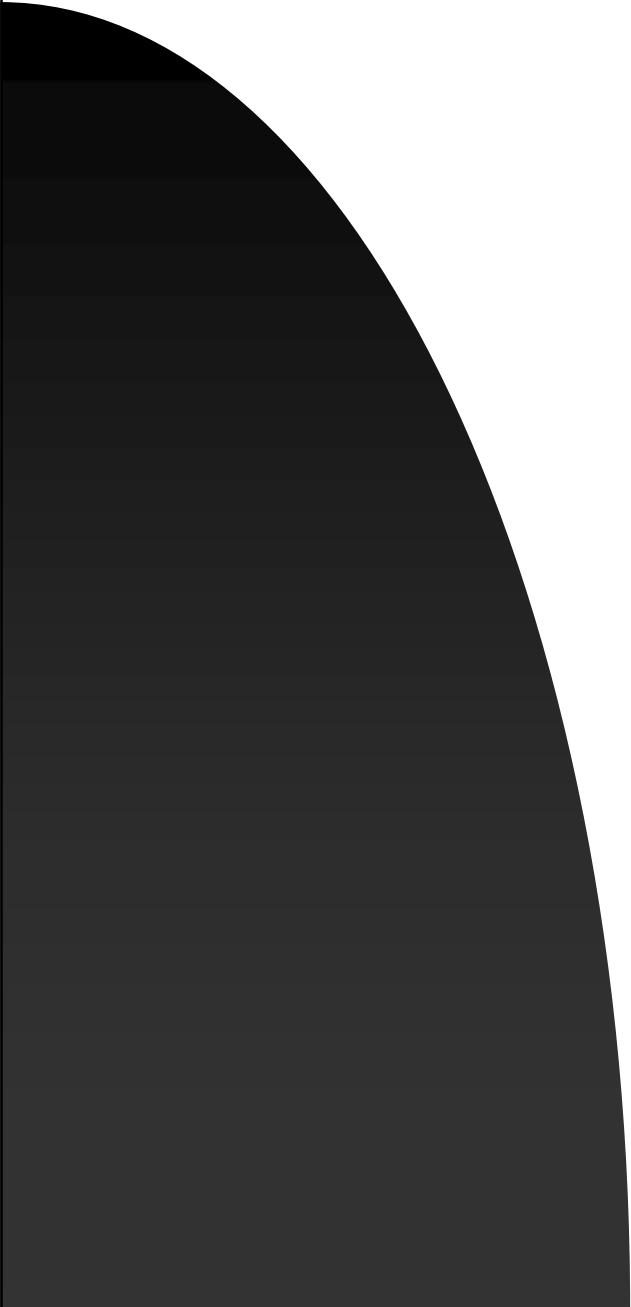
-
- Škola potřebovala průměrného žáka, diferenciací nebyla žádoucí
 - Používání jakýchkoli diagnostických metod (např. testování) bylo nepřijatelné
 - Výběr a umístění žáků na školy byl předmětem politického rozhodnutí
 - Zájmy dítěte byly druhořadé

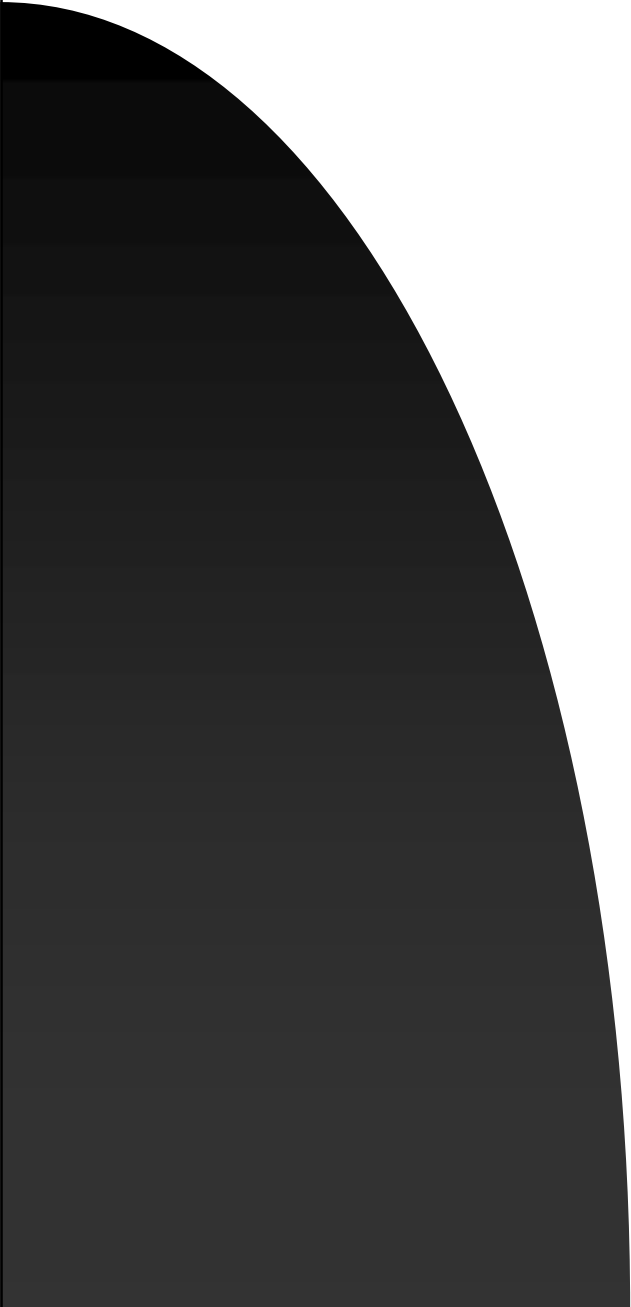
-
- Vývoj disciplíny byl násilně přerušen a jakékoli „uvolnění“ situace přineslo vždy opětovné hledání východisek → opoždění vývinu disciplíny

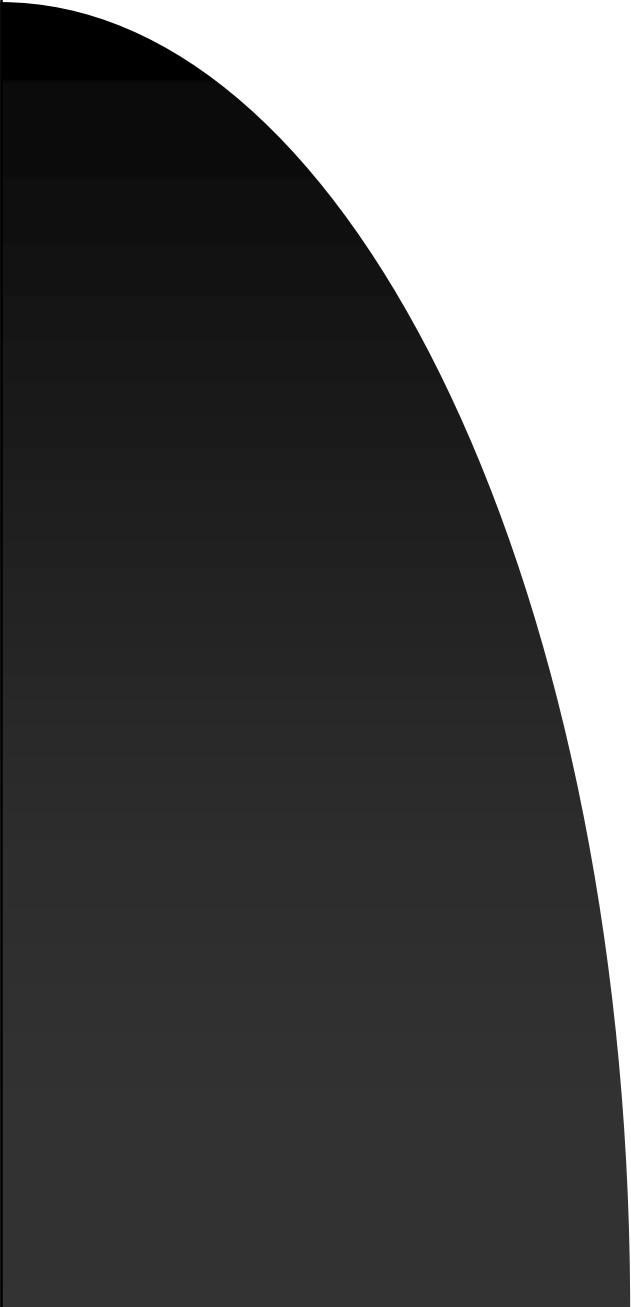
-
- Další období datujeme zhruba do 60. let 20. století, kdy vlivem politické situace nastává etapa přehodnocování a kritického rozvoje

-
- V krátkém období let 1968 – 1970 nastává určité „oteplení“ a objevují se práce věnované pokusům o vědecké zpracování reformní pedagogiky (např. F. Singule) nebo práce zaměřené na zpracování didaktických testů

-
- 70. léta 20. století (tzv. období normalizace) jsou typická nemožností čerpat ze zahraniční literatury, sledovat kontinuitu vývoje → nastává období vědecké izolace

-
- Až do 80. let 20. století nastává doba „útlumu“, pedagogická diagnostika se dostává do pozadí zájmu vědeckých pracovníků, je přerušena kontinuita s výzkumy a vědeckými názory ze zahraničí (vyjma tehdejší SSSR, které však razilo stejnou koncepci)

-
- Ve druhé polovině 80. let 20. století nastává „oteplení“ a zintenzivňuje se zájem o pedagogickou diagnostiku jako vědní disciplínu především zásluhou L. Mojžíška v Čechách a P. Vajcíka na Slovensku

-
- Po roce 1989 se problematice pedagogické diagnostiky věnuje řada autorů, navazují na tradice reformní pedagogiky a čerpají z řady zahraničních autorů, přestože je zde pojetí diagnostiky odlišné

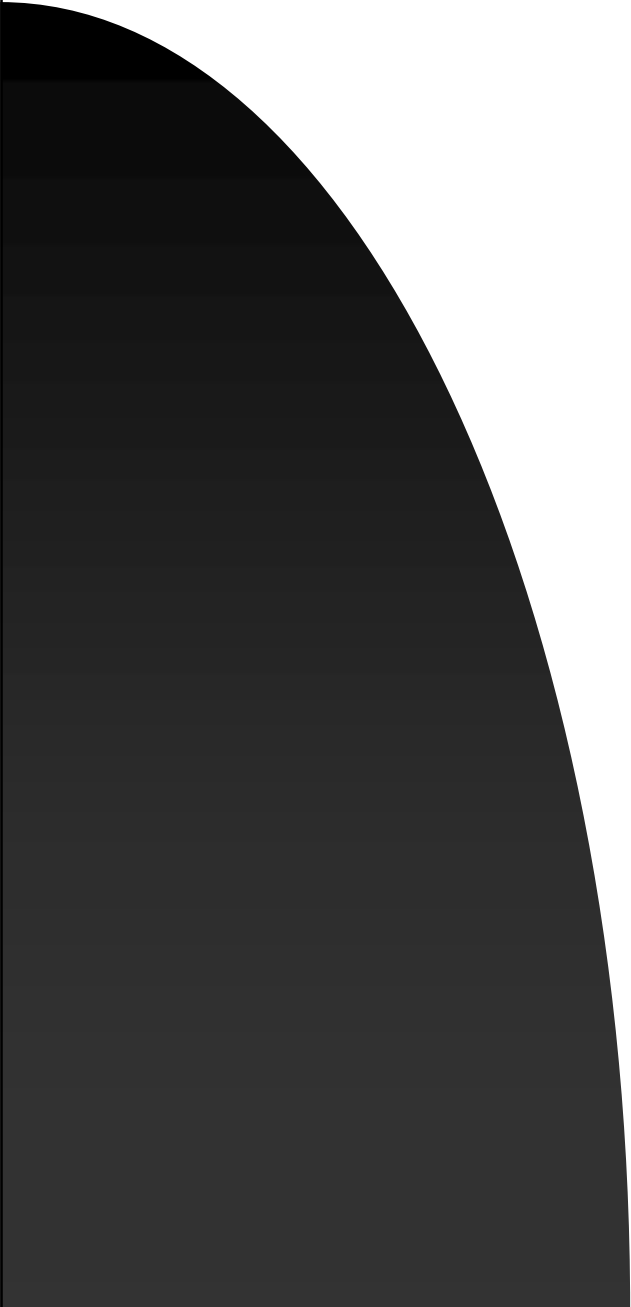
Použití pojmu pedagogická diagnostika v zahraničí

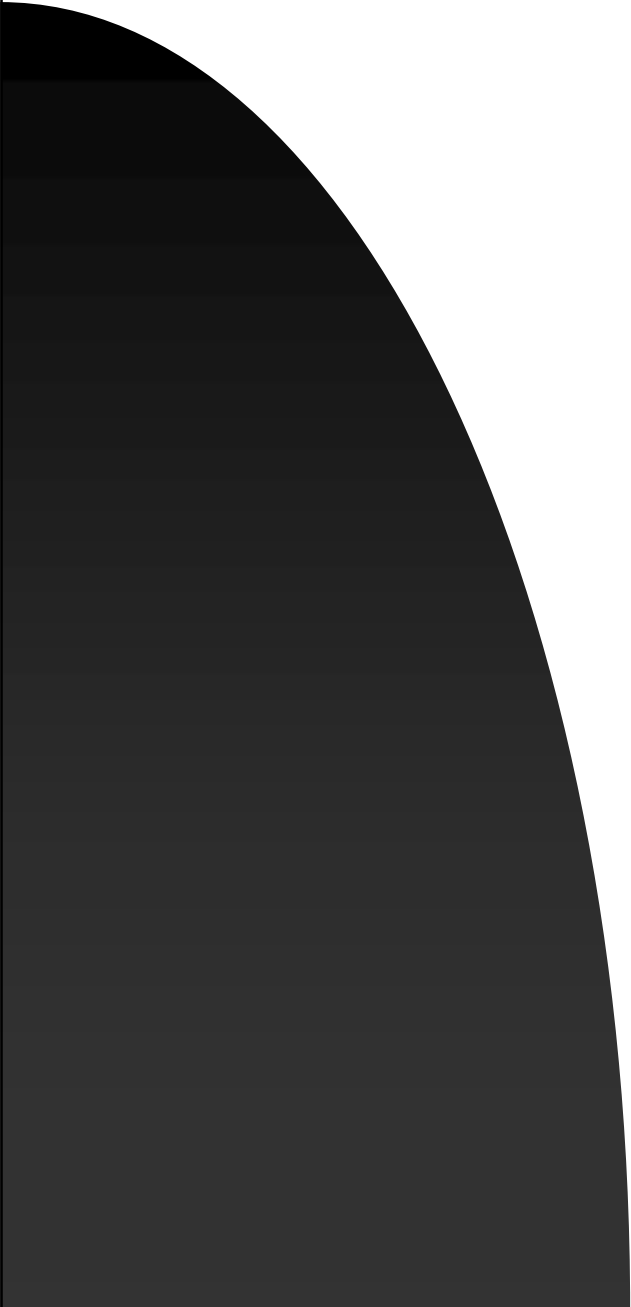
- Zavedení pojmu pedagogická diagnostika jako vědecká disciplína se připisuje K. Ingenkampovi k roku 1969 (v Německu probíhal intenzivní zájem o PD)
- Nejde o dobu „vzniku“, ale „obnovení“ termínu → podle KI použil tento termín již v roce 1910 německý autor J. Spitzner

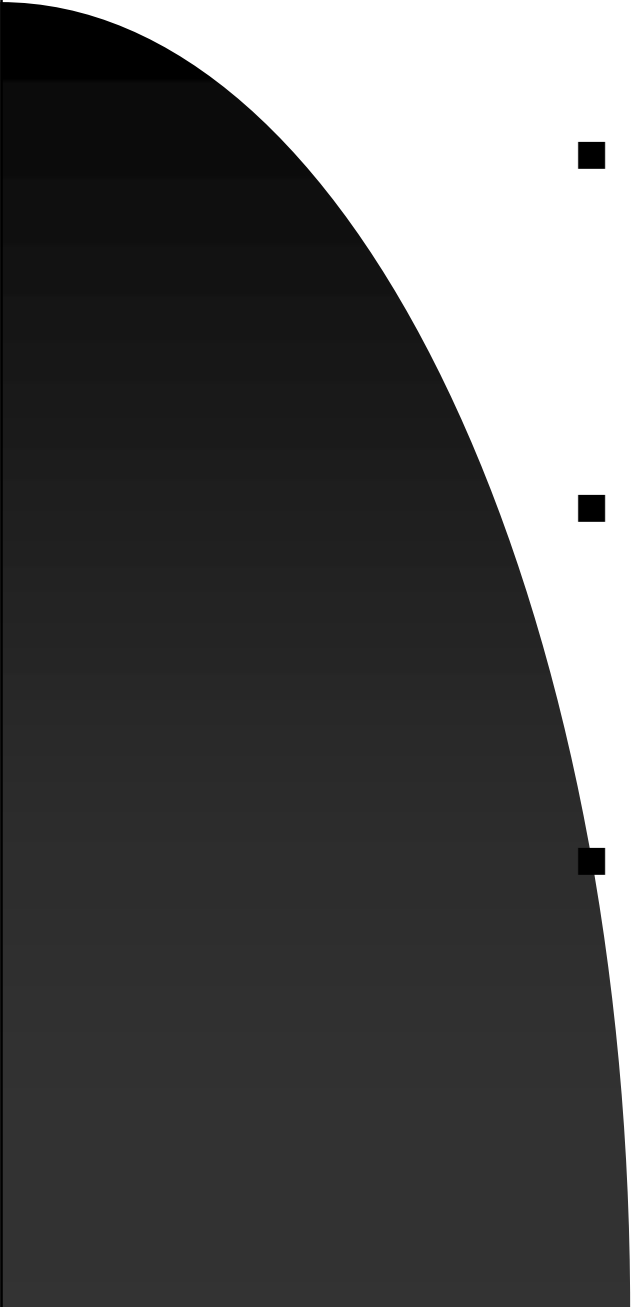

Přístupy a současné trendy v pedagogické diagnostice

- V současné době se uplatňuje kombinace dvou základních strategií (každá z nich pracuje s jinými druhy metod)
- 1. **Strategie psychometrická** (někdy též edukometrická)
- 2. **Strategie kazuisticky-klinická** – někdy též kognistická (např. Gavora, Zelinková, atd.)

-
- Ad 1) vychází z předpokladu, že všichni máme v podstatě stejné dispozice, které se vyskytují v určité míře a proto je můžeme měřit.
 - Dochází tedy k převodu údajů na údaje kvantifikovatelné (převoditelné jednotky, body), které se vyhodnocují za pomoci statistiky

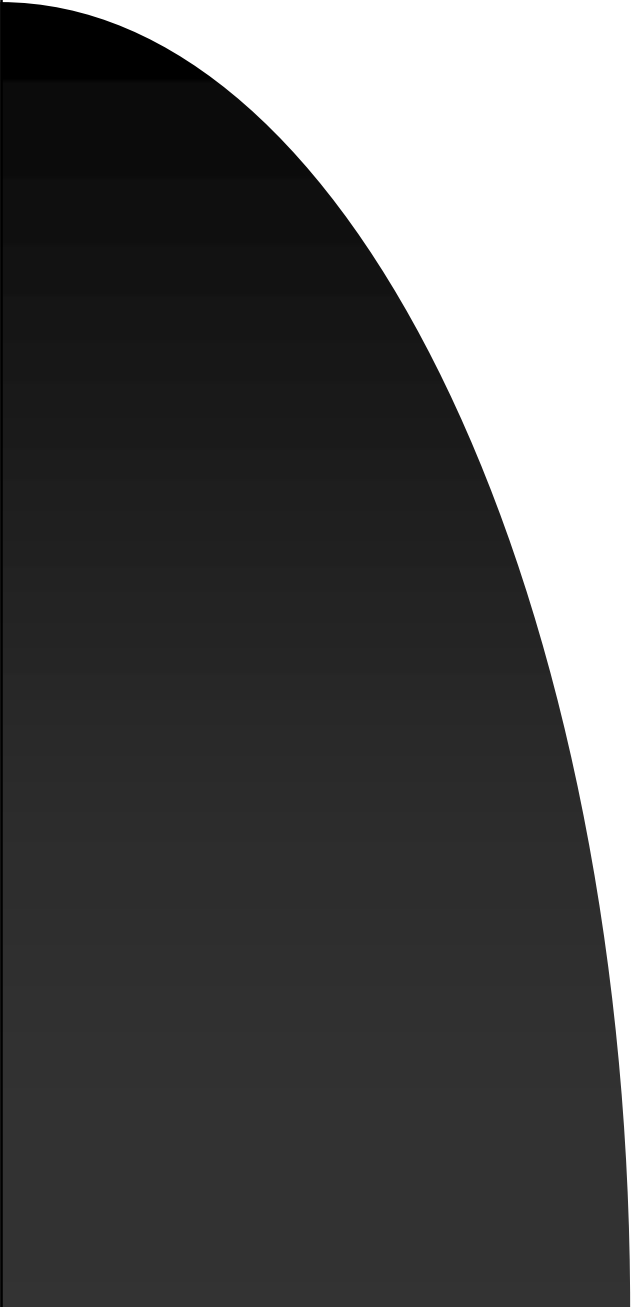
-
- Ad 2) je charakteristická svým zaměřením na individualitu diagnostikovaného (např. na vnější projevy žáka ve třídě vzhledem ke spolužákům nebo učiteli)
 - Zdůrazňuje se empatie a přijetí diagnostikovaného jako partnera, kterému chceme pomoci
 - Opírá se o kvalitativní zkoumání jevu

-
- Není zde nutné pracovat se vzorkem populace a proto tato strategie více odpovídá charakteru práce učitele
 - Nejčastěji se používá diagnostický rozhovor, pozorování, sestavení osobní a rodinné anamnézy, osobní historie
 - Hrabal (2002) uvádí problém tzv. diagnostického nadání

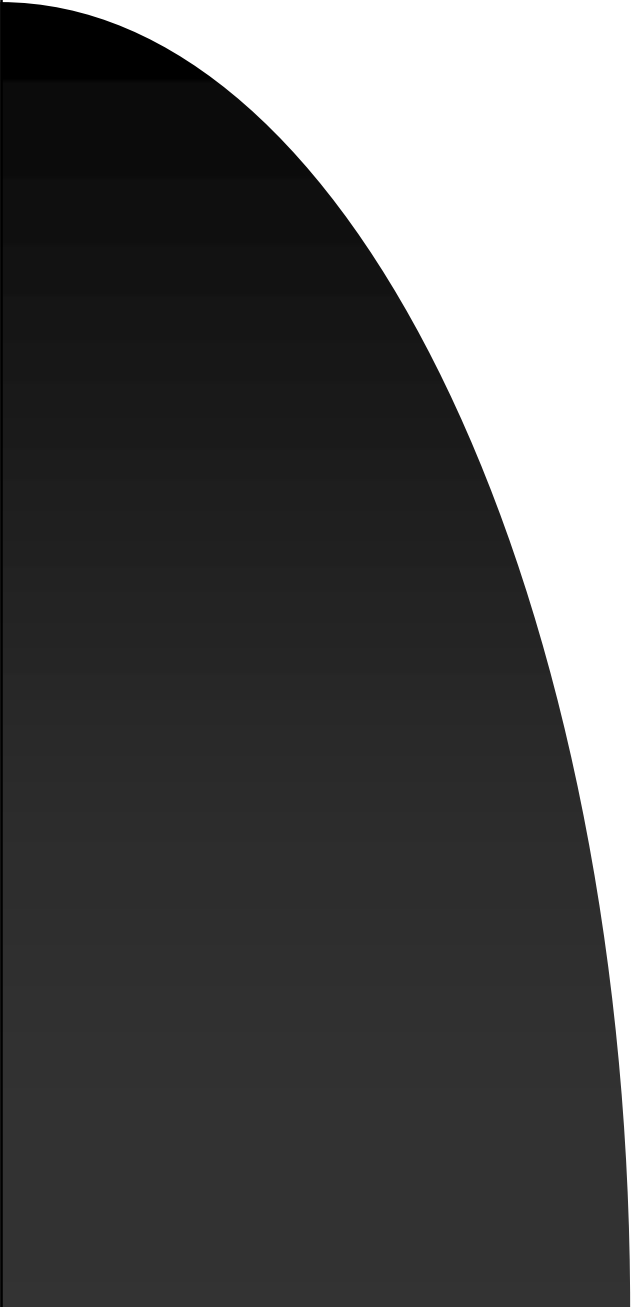
Na základě těchto přístupů lze rozlišit různé typy diagnostiky (podle Mertina, 1995, str. 29-31):

- 1. Diagnostika vycházející z populačních norem (tzv. norm referenced diagnostic – např. test inteligence
- 2. Diagnostika vycházející z kritérií (tzv. criterion referenced diagnostic) – základem je analýza vyučovacího procesu a zjištění dosažené úrovně dítěte

-
- 3. Autentická diagnostika (tzv. authentic assessment, performance-based assessment) – kombinace dvou předcházejících postupů, kdy se snaží pojmout charakteristiku dítěte komplexně bez izolování jednotlivých dovedností nebo schopností. Pro získání údajů využívá reálné životní situace.

Závěr:

- Teorie a praxe pedagogické diagnostiky tvoří neoddělitelnou součást v systému pregraduální a postgraduální přípravy studentů a učitelů
- PD je přítomná v každodenním rozhodování učitele, v jakékoli jeho činnosti ve třídě – učitel vždy analyzuje, třídí, zkouší, porovnává... (→srov. Teorie pedagogického rozhodování, Kantorková, 1990)

-
- Poskytuje řadu strategií, postupů a metod při diagnostikování nejrůznějších problémů a situací ve třídě
 - Tvoří základní kámen tzv. diagnostické kompetence učitele

Doporučená literatura:

- Bude zadána na seminářích

- **Děkuji za
pozornost a přeji
hezký zbytek
dne**